

LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld ... 2010

De commissie voor de Rijksuitgaven en de vaste commissie voor Defensie hebben over het rapport «Monitoring verwerving Joint Strike Fighter; Stand van zaken augustus 2009» van de Algemene Rekenkamer (Kamerstuk 31 300, nrs. 13–14) de navolgende vragen ter beantwoording aan de Algemene Rekenkamer voorgelegd.

Deze vragen, alsmede de daarop bij brief van 2010 gegeven antwoorden, zijn hieronder afgedrukt.

De voorzitter van de commissie voor de Rijksuitgaven,
Aptroot

De voorzitter van de vaste commissie voor Defensie,
Miltenburg

De griffier van de commissie voor de Rijksuitgaven,
Groen

1

Kan inzage gegeven worden hoeveel vertraging het oorspronkelijk voorziene test- en oefenprogramma voor Nederlandse piloten met de twee voor Nederland beoogde testvliegtuigen op dit moment heeft opgelopen ten opzichte van de oorspronkelijke planning en ten opzichte van de planning van januari 2009 waarin sprake was van een «spin-up» van deze fase vanaf februari 2013 en een uitvoering van deze fase tussen augustus 2013 en oktober 2014?

2

Krijgen de twee voor Nederland beoogde testtoestellen nog steeds dezelfde oorspronkelijke functie, te weten een test- en oefenprogramma voor Nederlandse piloten? Zo nee, voor welke andere functies in welke fase van het JSF-project wordt hun inzet nu geheel of gedeeltelijk ook voorzien?

3

Kan inzage gegeven worden in hoeverre er met de opgelopen vertragingen en tegenvallers in het JSF-project sprake is van wanprestatie en contractbreuk door Lockheed Martin of andere contractpartijen? Kan een en ander gespecificeerd worden aan de hand van de relevante teksten uit de verschillende Memoranda of Understanding (MoU's)?

4

Kan inzage gegeven worden in hoeverre de toegezegde Nederlandse bijdrage aan de bouw van een eerste JSF-testvliegtuig gedurende 1 jaar (voor maximaal € 20 miljoen) op dit moment ook reeds daadwerkelijk tot besteding en uitvoering heeft geleid?

5

Wat is het oordeel van de Algemene Rekenkamer over de beperkte mate van transparantie en openbaarheid die door de verschillende partners in het JSF-project, inclusief Defensie, gehanteerd wordt als het gaat om de reële geluidsproductie en -belasting van de JSF?

6

Welke aanwijzingen heeft de Algemene Rekenkamer dat er met name op het terrein van infrastructuur, beveiliging en/of begeleidende diensten in Nederland al investeringen gedaan worden direct door Defensie en/of indirect door gesubsidieerde instellingen die vooruitlopen op een eventueel positief besluit over te gaan tot aanschaf van de JSF als opvolger van de F16? Gaat het hierbij om investeringen waarvoor op de begroting van Defensie of in de begeleidende Memorie van Toelichting expliciete inspanningen zijn aangekondigd?

7

Wat is reeds bekend over het mogelijk gebruik van onder andere cadmium en/of nanotechniek ten behoeve van stealth coating of anticorrosie coating voor de JSF? Met welke mogelijke gezondheidsrisico's moet daarbij vanuit het voorzorgbeginsel reeds rekening worden gehouden? Kunnen die risico's reeds gespecificeerd worden als zijnde voor de piloten, voor dienstverleners van de Koninklijke Luchtmacht (KLu) op de grond en/of voor omwonende burgers? Welke investeringen zijn tot op heden verricht om over te kunnen gaan tot het automatisch tanken van jachtvliegtuigen op de grond en onder welk begrotingsartikel worden die investeringen verantwoord?

8

Wanneer heeft de Algemene Rekenkamer inzage gehad in de gedetailleerde maandrapporten van het Defence Contract Management Agency

(DCMA) aan het JSF Programma Office (JPO), waarin de DCMA rapporteert over de productievoortgang aan de JPO? Over welke andere rapporten, cq. informatie van het JPO kon de Algemene Rekenkamer beschikken?

9

In hoeverre kan het bericht bevestigd en/of ontkend worden dat Italië contractueel bedongen heeft, op aandrang van het parlement, dat niettegenstaande de toepassing van het (JSF) best value principe, Italië een compensatie zal krijgen die proportioneel in relatie staat tot de omvang van zijn deelname in het JSF-programma, en dat men er in Italië daarbij vanuit gaat dat minstens 75% van hun investeringen in het project ook daadwerkelijk terugvloeit naar Italië? Welke invloed zal zo'n toezegging hebben op de kans dat Nederland ooit in aanmerking komt voor een assemblage- en/of onderhoudslijn voor de JSF in Europa?

10

Wat is de laatste stand van zaken inzake de kostenontwikkeling van een vliegtuig van de JSF F-35A CTOL versie inzake onderhoud, brandstof etc. en in hoeverre spreken de diverse partijen (JPO, Lockheed Martin, Joint Estimating Team (JET), etc.) elkaar op dit punt tegen? Met welk percentage zijn deze kosten toegenomen ten opzichte van de oorspronkelijke verwachting in 2002? Met welk percentage zijn deze kosten toegenomen ten opzichte van de berekeningen in april 2008?

11

In hoeverre blijkt uit de meest actuele feitelijke gegevens waarover direct en indirect onder andere via het JPO beschikt kan worden, dat de conclusie van het JET, inhoudende dat het afronden van de ontwikkelingsfase minimaal US\$ 3,6 miljard extra en twee jaar meer tijd zal vergen dan het JPO eind 2008 nog heeft ingeschat, gerechtvaardigd is?

12

Kan om praktische redenen een tabel worden verstrekt met omrekenfactoren tussen prijspeil 2001, 2005, 2006, 2008?

13

Kan bevestigd worden dat vooraf en achteraf elke vlucht met de JSF via het verplichte Autonomic Logistics Information System (ALIS; «logistieke» systeem) in de Verenigde Staten aangemeld en uitgelezen moet worden? Bij welke instantie of bedrijf in de Verenigde Staten zal dat geschieden?

14

Is de Algemene Rekenkamer van mening dat omwille van het behouden van een keuzemogelijkheid ook sterk inferieure kandidaten voor de opvolging van de F-16 langer dan thans voorzien in de verdere procedure hadden moeten blijven meedingen? Kan de Algemene Rekenkamer (een) vliegtuigtype(s) noemen dat/die, qua geschiktheid en perspectieven voor bondgenootschappelijke samenwerking voor de komende decennia de kwaliteit van de JSF benadert/benaderen?

15

Welke gevolgen heeft de recent in de Verenigde Staten geraamde prijsstijging van de JSF voor de prijs die Nederland zal moeten betalen voor de JSF?

16

Is blijvende onzekerheid over de Nederlandse deelname aan het JSF-programma schadelijk voor de betrokkenheid van het Nederlandse bedrijfsleven aan dat programma?

17

Heeft de Algemene Rekenkamer zich ook beziggehouden met de vraag welk belang moet worden gehecht aan het feit dat de JSF een multi role vliegtuig van de vijfde generatie is? Hoe verhoudt zich dat tot de toekomstbestendigheid van de belangrijkste andere kandidaten? Welke conclusies verbindt de Algemene Rekenkamer aan het feit dat we bij de kandidaten voor de opvolging van de F-16 spreken over vliegtuigen van uiteenlopende generaties?

18

Kan de Algemene Rekenkamer een overzicht geven van de bestellingen die reeds zijn geplaatst voor de JSF vanuit de Verenigde Staten en vanuit andere landen? Hoe verhoudt de huidige orderportefeuille zich tot de orderportefeuille van bijvoorbeeld de Saab Gripen? Wat zijn de verwachtingen met betrekking tot toekomstige orders voor de JSF internationaal en hoe verhouden die verwachtingen zich tot de verwachtingen met betrekking tot toekomstige orders van de Saab Gripen?

19

Kan de Algemene Rekenkamer ingaan op de mate waarin een keuze door Nederland voor de F-35 aansluit bij het transitieprogramma van de Koninklijke Luchtmacht respectievelijk het uitfaseren van de F-16 en het invoeren van de opvolger daarvan? Hoe is de situatie in dat opzicht bij een eventuele keuze voor een alternatief als de Saab Gripen?

20

Wat zijn de gevolgen voor de prijs van de JSF van het feit dat de Verenigde Staten veel meer JSF's zullen kopen dan aanvankelijk voorzien? Hoeveel meer JSF's gaan de Verenigde Staten aanschaffen?

21

Kan bevestigd worden dat het uiteindelijk aan de Tweede Kamer is om te beslissen of de ICT-component van het JSF-project wordt opgenomen in de rijksbrede rapportage grote ICT-projecten?

22

Van welke concrete doorontwikkelingsplannen van de Block 3 versie in het kader van de MoU Production & Sustainment and Follow-on Development (MOU-PSFD) is er sprake? Hoe verhoudt zich dit tot de overeenkomst dat de System Development en Demonstration MoU (SDD MoU)-fase, zonder meerkosten, zou eindigen met een volledig ontwikkelde Block 3 variant? In hoeverre verschillen de huidige Block 3 specificaties, zoals voorzien aan het eind van de SDD fase, van de oorspronkelijke specificaties uit 2001? Met welke planningsvertraging in de doorontwikkelingsplannen wordt gerekend nu er, nadat in 2006 de MOU-PSFD is ondertekend, de SDD fase inmiddels met 25 maanden is verlengd? Wat voor gevolg heeft dit voor de allocatie van MOU-PSFD budgetten?

23

Van welke nieuwe feiten is er sprake sinds de betreffende motie Hamer c.s. in de Tweede Kamer is aangenomen die relevant zijn voor een besluit over het evtueel verder gaan met investeren in één of twee JSF-test-toestellen?

24

Kan met een toelichting het verschil verklaard worden van de hier genoemde prijs van het eerste testtoestel ten opzichte van de F-35A Flyaway Unit Cost? Idem ten opzichte van de kale kostprijs? Is er sprake van eenmalige subsidie door regering van de Verenigde Staten of korting door Lockheed Martin? Hoe is anders te verklaren dat Nederland ruim

US\$ 20 miljoen onder de meest kale kostprijs dit eerste testtoestel kunnen inkopen? Of betreft het hier een groot verschil in specificaties? Zo ja welke? Welk risico is er dat Nederland de verschillen tussen de kosten voor long lead items in de verschillende Low Rate Initial Production (LRIP)-fases krijgt doorberekend bij de eind afrekening van deze toestellen als «nakomende» of «bijkomende» kosten?

25

In hoeverre is de Algemene Rekenkamer van mening dat de opvatting van de auditdiensten, «dat zij geen uitspraak kunnen doen over de toereikendheid van het huidige projectbudget in toekomstige jaren gelet op de onzekerheden over de kostenontwikkeling, de effecten van de stijgende prijzen en de fluctuerende (dollar)koers» ook voldoende doorklinken in de (samenvattende en concluderende) informatie die de staatssecretaris van Defensie zelf tot nu toe aan de Tweede Kamer heeft verschaft?

26

Is er in paragraaf 3.2.1 en figuur 5 sprake van «Kale stuksprijs van CTOL variant» (CTOL: Conventional Take Off and Landing) of van de «Gemiddelde kale stuksprijs van CTOL variant gedurende tijdvak 2007–2034»? Kan de gemiddelde kale stuksprijs van de CTOL variant, zoals voorzien voor het voor Nederland relevante tijdvak 2009–2023 verstrekt worden voor elk van de jaren 2001 t/m 2008 op een gelijksoortige wijze als in Figuur 5, blz. 42 van het Rekenkamerrapport? Hoe beoordeelt de Algemene Rekenkamer het gebruik van het begrip «kale stuksprijs» door de regering in het kader van een zuivere informatievoorziening aan de Tweede Kamer? Wat zijn gangbare minimale en maximale rekenfactoren tussen kale kostprijs en uiteindelijke aankoopprijs van een gevechtsvliegtuig?

27

Kan een gespecificeerde toelichting worden gegeven van het verschil tussen de gerapporteerde kale kostprijs van US\$ 50,9 miljoen (prijsspeil 2002) en de momenteel bekende kale kostprijs van US\$ 160 miljoen voor een LRIP-3 toestel?

28

Welk prijsbegrip wordt precies bedoeld met «lopende stuksprijs»? Kunt een gespecificeerde toelichting worden gegeven omtrent het verschil van de op bladzijde 42 van het Algemene Rekenkamerrapport vermelde «lopende stuksprijs van US\$ 72 miljoen» zoals door het JPO aan de Algemene Rekenkamer gemeld tijdens haar bezoek en de gemiddelde Flyaway Unit Cost van US\$ 89,5 miljoen, dan wel US\$ 95,6 miljoen zoals blijkt uit de Begroting van de United States Air Force, FY 2010, Exhibit P-40?

29

Wat is het oordeel van de Algemene Rekenkamer over de resultaten van de herijking van de businesscase tot op dit moment? Hoe beoordeelt zij het feit dat de uitkomst van de arbitrage (tot nu toe) blijkbaar niet als bindend wordt beschouwd door alle partijen, inclusief de regering? Hoe beoordeelt zij deze resultaten tot op dit moment in relatie tot de politieke toezegging destijds dat de Nederlandse deelname aan het JSF-project de belastingsbetaler niets zou gaan kosten? Hoe realistisch acht zij de tot nu toe gehanteerde aannames bij de herijking van de businesscase door de verschillende partijen? Wat is het oordeel van de Algemene Rekenkamer over het feit dat bij de herijking van de businesscase nu ook de aanname gehanteerd wordt dat voor de opvolging van de F16 uiteindelijk ook daadwerkelijk gekozen gaat worden voor de JSF?

30

Hoe is te verklaren dat er in juli 2008 sprake is van circa US\$ 4 miljard aan verstrekte contracten voor de series LRIP-1 en LRIP-2, terwijl door de Nederlandse industrie op 1 juli 2008 nog geen productie gerelateerde omzet is gemeld? Hoe verhoudt zich dit tot de gebruikelijke vooruitbetalingen voor long lead items die de Nederlandse overheid doet? Hoeveel productie gerelateerde omzet is er op 1 juli 2009 daadwerkelijk gefactureerd?

31

Waarom wordt de stand van JSF orders (inclusief onzekere raamcontracten) gerapporteerd in plaats van JSF omzet, zoals relevant voor de het JSF Business Case rekenmodel? Is het mogelijk voortaan alleen daadwerkelijk gefactureerde en betaalde omzet te rapporteren?

32

Kan een gespecificeerde verklaring gegeven worden voor de – los van inflatie – ruim 11% stijging van de verwachte midlife update kosten tussen 2008 en 2009?

33

Wat zijn de gevolgen van de recente berichten over een prijsstijging van de JSF voor orders die belangrijke afnemers als de Verenigde Staten zelf, het Verenigd Koninkrijk, Israël, Italië, Turkije, Noorwegen plaatsen respectievelijk hebben geplaatst?